

Alapított 1879. **Steinmann Jakab, Vágújhely.** Alapított 1879.

Könyvnyomda: Legújabb gépekkel berendezve. Gyors és pontos kiszolgálás, izléses kivitel.

Könyvkötészet: Legmodernebb felszerelés.

Könyvkereskedés: Bármely nyelven megjelenő könyvet eredeti árban szállítok.

Papirkereskedés: Minden-nemű és finomságú papiros, üzleti és másoló könyvek.

Művészi kivitelű képek, ráamák, képes- és alkalmi levelezőlapok mérsékelt árban kaphatók.

➔ **Üzleti elve: Olcsó, de jó!** ➔

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

Mindennemű

KOSÁR-**KEFE- ÉS****SEPRŐÁRUK**

a legjobb kivitelben és minőségben nagy választékban kaphatók.

Kitűnő minőségű székfonó nád.

JUTÁNYOS ÁRAK. PONTOS KISZOLGÁLÁS.

Magyarhoni Minta Seprő- és Kefegyár.

Budapest. VII., Óvoda-utca 49.

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

EZRA FIUNEVELŐ INTÉZET

Szabadka, IV., Zombori-út 28.

Gondos, családi, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék szigorú betartásával. — Héber nyelvtanítás Berlitz-módszere szerint. — Biblia és talmud kurzusok. — Német, francia, angol, olasz nyelvből és zenéből intenzív tanítás.

Az intézetről Dr. Singer Bernát szabadkai főrabbi ad felvilágosítást. Prospektussal Fürst Béla intézeti igazgató szívesen szolgál.

Tauszig és Strasser

vésőintézet, ruggyantabélyegző és villamos erőre berendezett pecsétbélyeggyár

Budapest, VII., Wesselényi-utca 9. sz.

SZERKESZTŐSÉG ÉS

KIADÓHIVATAL:

V Á G U J H E L Y .

Megjelenik havonta kétszer.

IZRÁEL

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre . . . 12 kór.

Fél évre . . . 6 „

Egyes szám ára 50 fillér.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI LAP.

Szerkesztő:

FRIEDMANN ILLÉS.**Az egyesülési akcióhoz.**

II.

(J. S.) A szabadkai akció ily irányban vette kezdetét. A jeles kezdeményező első körleveleiben a legnagyobb nyomatékkal hangsúlyozta a vallásos momentumokat. Az egész vonalon konzervatív hurokat pengetett. És nem volt semmi okunk öszinteségében kétkedni. Még közvetlen a nagy országos értekezlet előtt is bizalmas körözünyt intézett egyes rabbikhoz, amelyben erősen hangoztatja a rabbinusi kar befolyásának szükséges voltát az országos zsidó ügyek rendezésénél. És ez természetes is. Még köszönet vagy elismerés sem jár ki érte. A Tiszáknak, a Bánffyknak, a Darányiaknak, a Prónaiaknak, a Zsilinszkieknek és más protestáns hitbuzgó nagyuraknak — a katolikus főurakról nem is beszélve — soha eszükbe nem jutott olyan abszurditás, hogy saját felekezetük lelkészeit az országos felekezeti ügyek rendezésénél mellőzzék, ignorálják, vagy csak különös gráciaképpen engedjék a zöld asztalhoz, ahol a felekezeti ügyeket irányítják. Hiszen végtére, ha szívesen koncedáljuk is és örömmel elismerjük, hogy a földbirtokos, a bankigazgató, a tőzsdetanácsos, a nagyiparos, a professzor, a lapszerkesztő és ennek apró Herbert-csemétéi lehetnek felekezetünknek époly lelkesült, sőt lehetnek époly vallásos, époly hitbuzgó hívei, époly buzgó előharczosai mint a papok; de hiszen a szaktudása és tárgyismerete és a hívek hitéletének vitális érdekei iránti érteke mégis csak különb annak, aki hivatásszerűen egész életét kizárólagosan felekezetének és a hitélet művelésének szenteli, mint annak, aki százféle egyéb elfoglaltság közepette csak szabad idejének egy részét fordíthatja felekezete közügyeire.

Az az egészséges eszű vidéki orvos, aki az országos akciót megindította, saját szakmája révén tudta, hogy valamint az orvosi tudományt és szakértelmet széder-gombóccokkal beszédeni nem lehet és az alkalmi kuruzsló munkája még a legjobb indulat és a legnagyobb buzgóság mellett sem pótolhatja az orvosi szaktudást, azonképen a mi felekezeti életünk betegségi tünetei is csak akkor lesznek alaposan gyógyíthatók, ha első sorban az arra hivatott szakférfiak működnek közre a műtétnél. Mert itt bizony alapos operáció és gondos körültekintő kezelés kell. Különben a páciens könnyen elvérzik vagy elsorvad. Az 1868-iki holdogtalan emlékü kongressusi heves párviadalon a magyar zsidóság testén igen mély seb ejtetett, amely azóta folyton tátong és mindjobban kiszélesedik. Kontárok hanyag kezelése benső fertőzést és gyenedést okozott a nemesebb szervezetben. Lázás delirium emésztí a beteget. Nevetséges kontármunkára vállalkoznék, aki itt belső alapos tisztogatás és a fertőzés okainak eltávolítása nélkül akarna segíteni a bőr felületének egyszerű összevarrásával. Ezt a szabadkai orvos jól tudja és azért kellő óvatossággal kezdte előkészíteni a gyógyítási akciót.

Ámde az országos iroda matadorjai más-képen vélekednek és az akciót másfelé irányítják. Amióta ők vették kezükbe a dolgot, más szelek fújnak. Ők — úgy látszik — negyvenöt év óta mitsen tanultak és mitsen felejtettek. Ismét a régi nóta járja, ott kezdik és úgy kezdik, mint a kongressus idejében: struczpoltikával és önámítással. A tátongó seb benső részeit nem vizsgálják, a pártszakadás mélyen-járó tárgyi okait nemlétezőnek tekintik, a vallásügyi differenciákat — a punctum salienst — el nem ismerik és másról beszélnek, mikor a bor árat kérik. A pártok egyesülését óhajtják, de lényeges koncessiókra nem mutatkoznak — leg-

alább eddig — hajlandóknak.

Bizonyítékokat kérsz talán, nyájas olvasó? Mekkora naivítás! Maga az a tény, hogy a február 20-iki határozati javaslat a Sulichan Arucht, mint a létesítendő egység bázisát agyonhallgatja, holott az országos értekezleten képviselt hitközségeknek szinte a fele — kétszáz és egynéhány közül kilencvennyolc (68 st. quo és 30 orthodox) — e valláskódexünk alapján szervezte hitközségi életét, holott a távolmaradt hitközségek százaiban ily nyílt deklaráció kétségtelenül némi bizalmat gerjeszthetett volna: félreismeretlenül tükrözött vissza a kongressusi iroda, vagy mondjuk „az előkészítő bizottság” mély averzióját a differenciák lényegének érintése ellen. Nyilván ezt a hiányt akarta pótolni a határozati javaslat 3. pontjának azon ígérete, „hogy a kiépítendő önkormányzat keretein belül joghatályos intézkedések fogják biztosítani a bármely árnyalatbeli hitközségek által fentartott intézmények és hagyományok hű megőrzését és ápolását”. Ez azonban semmi újat és semmiféle pozitívumot nem tartalmaz; ez nem egyéb mint parafrázisszerű körülírása azon negatívumnak, hogy a hitű árnyalatokat üldözni nem fogják, intézményeiket meg nem semmisítik, a hagyományok hű megőrzését és ápolását nem gátolják, szóval, hogy tizenhét évvel a vallás szabad gyakorlatáról szóló törvény életbeléptetése után, amely törvény a magyar állam „joghatályos” garanciája mellett érvényben van, ők sem fogják a hitközségeknek megtiltani a konzervatív irányu vezetést. Helyes beszéd ez csak akkor volna, ha a konzervatív hitközségek kezdeményezték és sürgették volna az egyesülési akciót és ettől védelmet várnának vallási intézményeik számára, de furcsán hangzik az adott viszonyok közt, amidőn megfordítva áll a dolog, a midőn a konzervatív zsidóság teljes birtokában van cselekvőszabadságának és a haladó-párt szorgalmazza az egyesülést. Ennek a deklarációnak tehát csak annyiban van némi értéke, amennyiben hallgatagon beismeri az 1868-iki kongresszus bűnét és türelmetlenségét. Mert ha koncessiónak tekintik azt, hogy most a konzervatív vallási intézmények háborítlanul fentartottak leszenek, ebből világosan megérthető az a vallomás, hogy voltak idők, amidőn igenis erőszakosan gátolták azoknak fentartását.

A rabbik jogállásának biztosítása volna a másik főfontosságú követelmény a béke helyre-

állítására, amint ezt már előző cikkemben érintettem. A kongressus szelleme tönkre nyomorította a rabbikar tekintélyét hosszú időre, talán örökre. A pesti nagyhitközség mintegy harmincz delegátust küld az országos értekezletre, bárókat, udvari tanácsosokat, országgyűlési képviselőket, tábornokokat, mindenrangú és rendű előkelőségeket, csak épen rabbijai közül nem tart egyet sem elég előkelőnek arra, hogy országos zsidóügyben hitközségét képviselje. Szeged, Arad, Temesvár, Pécs és számos más nagy hitközség szintén így találja helyesnek. Az országos iroda öreg elnöke nem restelte néhány hónap előtt egyik közzétett kongressus előtti reminiscenciájában azt a szégyenletes epizódot föleleveníteni, hogy 1867-ben a zsidó kongressus előkészítői báró Eötvös akkori kultuszminisztert arra akarták bírni, hogy a rabbiknak egyáltalán ne adja meg a passzív választási jogot. Szerencsére a miniszternek több tapintata és helyesebb érzéke volt, semhogy erre a gyalázatos merényletre felhasználta volna magát. Kioktatta az urakat kívánságuk méltatlan és oktalan voltára. Különben a kongressus „judenrein” maradt volna, mint némelyik bécsi antiszemita csapszék, amelynek ajtajára ki van írva, hogy „zsidóknak tilos a bemenet”. Több mint négy évtized óta a „községkerületi elnökök” időközönkénti gyűlése vezetete — ahogy vezette — a kongressusi párt ügyeit. Zsidó papnak, persze, ott szava nem volt, hacsak valamelyik „elnök” kegyelméből mint „helyettes” oda nem dirigáltatott. Véres satiraként hangzik, hogy ez a kétes megtiszteltetés több évtizedes böjtöltetés után a közelmúltban a szegediek tudós főabbiját érte, aki fia és utóda annak a Löw Lipótnak, aki hajdanában mentő szavakat talált a kongressusi hatalmaskodó laikusok papellenes hangulatára, mintha csak rajta akarta volna beigazolni a sors a prófeta ismeretes szavát, mely szerint ha az atyák éretlen gyümölcsöt rágnak, néha a fiaik foga vásik belé.

Ha ennek a papellenes bojkottnak mélyebben rejlő lélektani okait kutatom, határozott tévedésnek kell minősítenem azt az általánosan vallott és sans géne hangoztatott magyarázatot, mintha azok az urak a papi hierarchia rémétől félnének. Ez képtelenség! Nevetséges feltevés, amit czáfolni is fölösleges. Hiszen azok az okos urak igen jól tudják, hogy hierarchiai tulkapásoktól nincs mit tartaniok az olyan pap-

ságnál, amelynek ők méregetik szűkes betévé falatját, amelynek a parochiától az érseki stallumig emelkedő rangfokozatai nincsennek, amely minden országos szervezet, minden területiális beosztás nélkül szűkülöködik, amelynek minden gyökérszála csak a saját hitközsége talajába fogódzik és onnan tovább nem is terjed, amely felsőbb helyről semmiféle támogatásra nem számíthat és minden ténykedésében csakis a „bálabátim” jóindulatu istápolására van utalva. A hierarchia fogalma — keresztény egyházi források definíciója szerint — abban kulminál, hogy a papok, mint az apostolok jogutódai, mint Isten kiválasztottjai, képezik az egyház tulajdonképeni aktív részét, a klerust, míg a laikus közönség csak mint objektum jön tekintetbe. Nem hozakodom itt elő a talmudikus idézetek tucattjaival annak igazolására, hogy a zsidó szellem és a rabbinizmus felfogása mily homlok-egyenest ellentétben áll a keresztény klerikalizmus eme definíciójával; azt tartom, hogy teljesen fölösleges és hiábvaló fáradság itt tudományos érvekkel bizonyítani. Szent meggyőződésem, hogy a zsidó kongresszus hajdani korifeusai, valamint a nyomdokaikba lépett és rabbiellenes elveiket hiven követő utódaik soha egy percze komolyan nem hittek egy rabbinikus hierarchia elhatalmasodásának lehetőségében; de szükségük volt erre az ürügyre a kormányhatalommal szemben, amely előtt restelték az igazi okot bevallani.

Az igazi ok pedig nem lehetett és nem lehet más mint a vallástörvény ellen való mély aversió. A vallásos életű ember a rabbinusban a vallás képviselőjét, hirdetőjét, inkarnációját tiszteli, „félve tiszteli”. Az ókori bölcsék azon tanítása, hogy: „Esz hasem elohecho tior lerabosz talmide-chachomim — félve tiszteld a tudóst, amint félve tiszteld az Örökkévalót” és az a régi, közkeletivé vált talmudbeli mondás, hogy „Nevetséges balgák azok a babyloniaiak, akik a széfer-tóra előtt fölemelkednek helyeikről, de nem emelkednek föl a talmid-chacham előtt” a zsidó népek valósággal átment a vérebe. Akik a tórat mint isteni ígét tisztelik és annak törvényeit egész életmódjukban követik, azok a tóra tanítója és a vallástörvény őreit is respektálni és becsben tartani fogják; ellenben a modern zsidó, aki a tóratudományának hátat fordított és a vallás összes rendelkezéseit, parancsait és tilalmait nevetséges nyügnek tekinti és

lépten-nyomon lábbal tiporja, az — kevés tisztességtudó kivételével — a rabbival való érintkezést, sőt már annak közelségét, nemcsak hogy nem óhajtja, de mint eleven tiltakozást minden föle feltehető módon kerülni és magától távol tartani igyekezik. A régiek ezt talán így fejeznék ki: „Avdó behefkeró nicho leh”, a szolga szeret szabadulni. Aki állandóan a tilosban akar vadászni, az csak nem fogja az erdő-ört társául meghívni. A kongressus hajdani vezetői emancipálódnak akartak a terükre vált vallástörvény alól, de azt báró Eötvös vagy más miniszter előtt nyíltan bevallani mégis csak szégyenletes, sőt könnyen resszenzust kelthető dolog lett volna, más plauzibilis kifogást kellett keresni a papiszony magyarázatára, még pedig olyant, amely nem őket, a világi vezetőket kompromittálja, hanem inkább a rabbikat állítja ferde világításba, feltüntetvén őket mint türelmetlen, erőszakos és uralomra vágyó strébereket. Így keletkezhetett a tudatosan kikoholt, sokat firtatott, számtalanszor megczáfolt, de alapjában üres mesebeszéd a hierarchiától való félelemről.

A szeminárium és az egyesítési akció.

II.

Folytatjuk a Magyar Zsidó Szemle a magyar zsidóság kibékülését tárgyaló cikkének méltatását.

„A pártkeretek széttörttek: kongresszusi, statusquo és orthodox hitközségek jöttek össze, hogy dokumentálják egységüket.”

És az igaz. Voltak az országos értekezleten orthodoxok is. Csak azt ne kérdezzük: hány orthodox hitközség volt képviselve és hogy az orthodox hitközségek számát tekintve, lehet-e azt mondani, hogy e néhány orthodox képviselő megjelenése által tényleg „széttörttek a pártkeretek.” Mi is szívből kívánjuk, legálább is kívánjuk annyira mint a szeminárium, hogy a pártkeretek széttörjenek, de még sem állíthatjuk oda kívánságunkat az igaz tény helyett. És ha teszi esetleg más lap: — egy rabbi-iskola presztizsje — szerintünk — azt kívánja, hogy közlönye ne tegye.

„A felekezet java iránti érzék az orth. pártban is él.” —

Szép, hogy ezt elismeri. De legyen cikkiró meggyőződve, hogy „a felekezet java iránti érzék” összehasonlíthatatlanul bensőbbben él az orth. pártban mint

a szemináriumban. Mert az orthodoxia — minden hibája mellett is — a vallást meg akarja óvni. Hiszen legnagyobb hibáját, hogy a kulturának vallásilag is jogos követelményei elől elzárkózik, ezt a hibát is azért követi el, mert így jobban véli a vallást megóvhatni. — De hogyan áll a vallás megóvása a szeminárium részéről? — — —

„A magyar zsidóságban meg van az együttérzés.“

Nem tudjuk: bennünk van-e a hiba, hogy olyan magas véleményünk van egy rabbi-iskoláról, hogy t. i. sokkal nagyobb etikai igényeket támasztunk vele szemben, semhogy ahhoz, amit egy rabbi-iskola mond, még a kétely árnyéka is férhessen, — lehet, hogy ez hibás felfogás, de a mi felfogásunk az. Rabbi-iskolának soha egy pillanatra sem szabadna az etikai szempontot szem elől téveszteni. Iskola, amely mintaképeket akar nevelni a hívők számára, legyen a legelső sorban mintaképe a magasabb etikai törekvések megvalósításának. És ha lapot csinál, legyen a lap közönye, első és hathatós megvalósítója az etika követelményeinek. Rabbi-iskola lapjának — már ezen felfogás szerint — nem szabad holmi hatáskelő vagy kelteni akaró kicsinyes fogásokhoz folyamodni, annak a szintiszta való igazság öserejével kell hania, mert hát ez rabbi-iskola lapja.

„Nem-ed legyen igazságos és igen-ed legyen igazságos.“ Így tanítja a Talmud etikája, a Talmud rabbi-iskolája. Ha azt mondod, hogy: nem, az minden tekintetben nem legyen. Ha azt mondod, hogy: igen, az abszolút igen legyen.

És ez a mi felfogásunk is. A politizálás nem a vallás körébe való.

Ámde — úgy látszik — a Magyar Zsidó Szemlének más a felfogása. Neki nincsen ilyen magas véleménye rabbi-iskoláról és nem támaszt iránta ilyen magas etikai igényeket. — — —

„A magyar zsidóságban meg van az együttérzés“ — konstatálja. Talán meg is mondaná, hogy hol van az az együttérzés? — Hol? Hiszen, sajna! éppén együttérzés nincs. És éppén ez a magyar zsidóság legnagyobb szerencsétlensége. Az orthodox tábor, amely a magyar zsidóság majdnem három negyedét foglalja magában, a neológokkal együtt érezni nem tud. És félt, hogy nem tévedünk, mindön azt állítjuk, hogy a neológoknál is vajmi kevés van az együttérzésből. Ha ugyan van. Mert miben nyilvánul az együttérzés? Az, ha az orthodoxok megengedik, hogy a neológok menjenek át az ő táborukba, és megfordítva, ha a neológok hozzájárulnak ahhoz, hogy az orthodoxok hódoljanak meg nekik, — ez még

nem együttérzés. Ez rideg ragaszkodás a maga álláspontjához. Együttérzés az, ha a kibékülés kedvéért mindegyik fél kész valamit feláldozni a maga álláspontjából, hogy közelebb jöjjön a másik felhez, amelylyel egyesülni szeretne, mert együtt érez vele. Ez a közeledés, sajna, még egyfelől sem történt. Mert mindeddig a neológoknál is csak arról van szó, hogy a létesítendő egységes autonómia keretében minden irány elhelyezkedhessék, tehát hogy megmaradjon az egységben is a széthúzás, a különböző irányok követőinek egymástól való idegenkedése, — ez pedig nem együttérzés. És ha az orthodoxok — van rá okuk — bizalmatlanok: miért nem teszik meg a neológok a közeledő lépést tettel, miért nem valósítják meg együttérzésüket azzal, hogy eltávolítják az egyesítést akadályozó éket? —

Mert az egyesítés akadályai a Sulchan Aruch mellőzése és a szeminárium vallásellenes szelleme. Távolítsák el ezt a két akadályt és a magyar zsidóság pártjai majd összeforrnak. Ha van a neológokban együttérzés, akkor annál inkább és annál nagyobb örömmel kell ezt az áldozatot meghozniok, minthogy ez tulajdonképpen nem is áldozat. Mert nem hihetjük, hogy a neológ testvérek nagy sokasága akarja, hogy hitközségi intézményeik, úgy a személyiek mint a tárgyiak, a vallás követelményeinek ne feleljenek meg. Nem hihetjük, hogy maguk be akarják magukat csapni azáltal, hogy fizetik a súlyos hitközségi adókat a hitközség és vallási intézményeinek fenntartására és sem nem megfelelő hitközségeik, sem nem megfelelő vallási intézményeik nincsenek. Félre vezették őket a vallásellenes vezetők és ők hallgattak a szép frázisokra és azt hitték: így is jó. De ha igazán van együttérzésük, hát tegyék meg ezt a lépést, amely által ők is csak nyernek. Együttérzésük ki lesz elégitve és vallási intézményeik, amelyek ugyan nekik így is jók, csak jobbak lesznek és a jobb mégis csak jobb a jónál. Mert csak nem veszít értékéből a rabbi — kulturális szempontból sem — ha amellett, hogy egyetemet végzett, még a vallás követelményeinek is megfelel. Sőt. A szeminárium konzervatív rabbinövendékei mindig és mindenhol nagyobb megbecsülésben részesülnek azon kartársaiknál, akik a szeminárium igazi szellemét viszik magukkal az életbe.

És végül magában a szemináriumban sincsen meg az együttérzés. Mert ha ott együttérzés volna, mihamar meg volna a kibékülés. Mert ha a szeminárium igazán akarja a kibékülést, nem tesz mást, csak kivonul a szemináriumából és bucsuzásul oda szól a zsidóságnak: minem akarunk ék lenni a zsi-

dóság testében, mi nem akarjuk a kibékítést megakadályozni, mi félre állunk, hogy hozzatok olyan szellemet a szemináriumba, amely mindakét párt jogos igényeinek: t. i. a vallás és a kultúra igényeinek megfelel, amely szellemben a széthúzó pártok egyesülhessenek majd. —

Egyszerűen konstatálni, hogy „a magyar zsidóságban meg van az együttérzés,“ mikor az egymással szemben álló pártok feltétlen meghódolást követelnek egymástól és együttérzés valóban csak néhány ideálistában van, — ezt mi egy rabbi-iskola presztízséjével összeegyeztethetőnek, összeférhetőnek nem találjuk.

Friedmann Illés.

A Sulchan Aruch és a rabbinikusok a zsidók viszonyáról a más felekezetteliekhez.

Irta: Dr. Hoffmann D., a berlini rabbi-szeminárium rektora.
Fordította: Bar Abba.

(Folytatás)

III.

A Sulchan Aruch egy irodalmi mű a 16. századból. Minthogy a zsidók ellenségei azt állíthatnák, hogy a Sulchan Aruch „rossz erkölcsöt“ hirdetett, amely aztán ezen mű nagy tekintélye következtében a zsidóknál állandóságra tett szert, a 16. századtól lefelé a zsidóság irodalmát! külön fejezetben tárgyaljuk.

Az először אײנאײן-ban (Eisenach) 1542-ben nyomtatott Orchoth Cadikim című névtelen mű 23. fejezetében ezt olvassuk: „Izrael ragaszkodik az igazsághoz, Isten eme pecsétjéhez, ne hazudjon sem zsidónak, sem nemzsidónak és ne csaljon meg senkit

1) A következő megszorításokkal élünk: 1.) Csak szigorúan orthodox rabbiktól idézünk, akik a Talmudtól és Sulchan Aruchtól egy hajszálnyira sem térnek el. A Mendelsohn-iskola műveit tehát nem vesszük figyelembe. 2.) Csak héber nyelvű művek jönnek tekintetbe, mert más nyelvekre (mint pl. David de Pomis De medico Hebraeo, Velence 1588, Sect. VII.) úgyis azt mondhatnák, hogy a „keresztényektől való félelem miatt“ írták úgy. 3.) A héber művek elején lévő nyilatkozatokat is figyelmen kívül hagyjuk, mert ezekre viszont azt mondhatnák, hogy a censura miatt irattak. A nagy fejtegetésekre, mint amelyek R. Eleazar Fleckeles **השובה מאחריה** c. responsum-művét és R. Baruch Jeiteles **שער המלך** c. munkáját meglőzik, itt legalább rámutatunk, mert mindenesetre nagy adag rosszakarat kell ahhoz, hogy az ilyen értekezések komoly szándékát kétségbe vonják.

semmi féle módon . . . Igyen beszéli el a Jerusalmi is: „Bölcseink régen vásároltak gabonát pogányoktól, találtak benne egy erszény pénzt és ezt visszaadták az eladóknak.“

R. József Jabez ezt írja Maamar ha-Achduth c. műve 3. fejezetében (nyomatott először Ferrarában, 1533): „A mai népek hisznek a világteremtésben, az ősatyákban, a Tóra isteni voltában, pokolban, paradicsomban és a feltámadásban . . . Dicsértessék az Örökkévaló, aki a második templom lerombolása után ily módon segítséget nyújtott nekünk, mert e nélkül — Isten ments — megínogtunk volna hitünkben, ha a bálványimádás még mindig fennállna, mint a régi időkben.“

A norzi R. Rafael ben Gabriel ezt írja Szea Sozeith c. művében (nyom. Velencében, 1579): „Törekedjünk igazságra, amint írva van: „Igazságra, igazságra törekedj!“ . . . zsidókkal és nem zsidókkal szemben egyaránt.“ (9a old.) „Kötelességünk az idegent szeretni. Az olyan pogány, aki megfogadta, hogy nem fog bálványt imádni, az Ger Tosab. Kötelességünk az ilyennek eledelt adni, vele nyájasan bánni, igaz szeretetből és nem tetteve, mert a barátságos szó többet használhat, mint minden egyéb, amit adunk neki.“ (8b old.)

R. Eliezer Askari Zefath-ból ezt írja Széfer Charedim c. munkájában (1588-ban íratott, a Tórah parancsait tárgyalja): „Az izraelita mindig békére törekedjék, így élt itt Zefath-ban R. Josef Saramasi, R. David ibn Zimra tanítója, aki mindig békét szerzett embertársai között, férj és feleség között, még a nem-zsidóknál is. Ezért részesült abban a boldogságban, hogy Illés próféta megjelent neki.“ (Bevez. 8. fej.) „A foglyok kiváltása és az élet megmentése, ezek oly parancsok, amelyeket a Ger Tosab-bal szemben is, azaz olyannal szemben, aki a 7 Noah-féle parancsolatot megtartja, teljesíteni kell, mert írva van: Ha atyafiad elszegényedik nálad, támogasd őt, épen így a Ger Tosab-ot is, hogy veled éljen.“ (Ugyanott, Parancsok, 5. fej.)

„Nem-zsidónak is kell segíteni teher le- vagy felrakásnál, mert a béke útjain kell járnunk.“ „Ép így kötelességünk a nem-zsidó aggastyán előtt is felállni, amint írva van: Minden aggastyán előtt állj fel.“ (Ugyanott 6. fej.)

„Nem szabad az embereket csálni, még a nem-zsidót sem, még pusztá szavakkal sem.“ (Ugyanott 5. fej.) „Azok akik nem-zsidókat rászédnek, vagy tőlük valamit lopnak, Isten nevét becsméri, mert írva van: „Izrael maradéka ne míveljen igazságtalant, ne mondjon hazugságot és csalárd nyelv ne legyen szá-

jában. Isten nevének becsmérlése pedig nagyobb bűn, mint az, amelynek büntetése kiirtás és kivégzés.²

Hagyományos parancsolat minden embernek, még a nem-zsidónak is, előre köszönni, mert így mondják R. Jochanan ben Sakkairól, hogy őt senki sem — még pogány sem — előzte meg az utcán a köszöntésben. (Rabbinikus parancsolatok, 4. fej.)

„Nem szabad egy embert sem megvetni, sem ifjút, sem öregot, sem zsidót, sem nem-zsidót, hanem mindenkit tisztelni kell mint Rabban Gamliel. (Ugyanott Rabbinikus tilalnak 4. fej.)

R. David ibn Zimrahoz, Kairo híres rabbinusához (megh. 1573) egyszer a következő kérdést intézték: „Meghalt egy bizonyos rabló, aki zsidóknak és az uralkodónak (adó és vámok fejében) sok pénzzel tartozott; vajjon helyesebb-e, ha először a zsidókat elégitik ki, hogy az esetleges hiány az uralkodó kára legyen, avagy az uralkodó az előjog? Erre így felelt R. David: „Természetes, hogy az uralkodó az előjog? (וְהָאֵלֹהִים קודם) mert az ő követelését már eleve is behajtottak kell tekinteni.“ Ezt aztán a Talmudból és a kommentárokból kimerítően bizonyítja. (Radbáz responsumai, I. rész 96.)

Az ő kortársa, R. Menachem Azaria Fano-ból, egy responsumában így magyaráz: „Maimonides eme szavaiban: „Kötelező a nem-zsidónak kamatra kölcsönözni,“ a kölcsönözni szón van a hangsúly. A nem-zsidón is kell kölcsönnel segíteni, csak hogy nem muszáj ezt ingyen tenni, hanem meg van engedve, tőle kamatot venni.“ Ezt a Talmudból is bizonyítja. (Rema *רמ"ע* responsumai; 113. sz.)

R. David ben Zimrah egyik tanítványa R. Bechiel Askenázi volt, a „Sittoth mekubazoth“ szerzője, aki R. Menachem Meirinek első cikkünkben említett fontos döntéseit idézi és természetesen azokhoz csatolkozik.

R. Eliezer Askenázi Máásze ha-Sem c. munkájában (Ven. 1583) a Hagada-hoz fűzött magyarázataiban ezt mondja: „David király így fohászzkodott: *שפוך שפוך* Isten sujtsa haragjával azokat a népeket, melyek őt nem ismerik.“ De azok a népek, amelyek közepette mi lakunk, ismerik Istent és hisznek benne. Ezért kötelességünk azon kormányok, és a jogaruk alatt levő népek és birodalmak jöleteért, mindig imádkozni.³)

R. Jakob ben Izsák Luzatti ezt tanítja Kaphtor va-Pherach, vagy másként Kevanoth ha-Agadoth c.

2) V. ö. R. Salomo ibn Berga Sebet Jehuda ed. Wien 10 és 96. old.; R. Azaria de Rossi Meor Enajim *אמרי בינה* 55. fej.

művében (először nyomtatott Baselben, 1581): A nem-zsidókkal szemben is épen úgy, mint zsidókkal szemben, hünek és becsületesnek kell lenned. (36b old. Amsterdam 30a.)

R. Lippmann Heller, egyebek közt a Toszafoth Jom-Tow³) híres szerzője, ezt írja Misna Aboth. III. 14.): „R. Akiba ezen szavai:“ „Az ember abban a különös kegyben részesült, hogy Isten képmására teremtetett,“ nemcsak Izraelre, hanem az összes emberekre vonatkoznak és R. Akiba az összes embereket üdvözülteknek akarja tudni, Noah fiait is.“

A 17. század első felében élt R. Moseh Ribkes Vilnában, akinek a Sulchan Aruchhoz írt Beér ha-Golah c. glosszái az elsők, amelyek a S. A.-chal együtt nyomattak (Amsterdam 1661 és 1662.) Ez a rabbi, aki a S. A. összes tételéhez megjelöli a kútforrásokat, szükségesnek tartotta arra figyelmeztetni, hogy a S. A. Akum-ja alatt nem a mai keresztényeket, hanem, mint a Talmudban, a S. A. forrásában, az akkori pogányokat kell érteni. A Chosen Mispat 425,5-höz fűzve ezt írja: „Bölcseink, áldás emlékükre, csak a bálványimádókról szólnak, akik abban az időben éltek, akik csillagokat és csillagzatokat imádtak és nem hittek sem az Egyiptomból való kivonulásban, sem a világteremtésben, de ezek a népek, akiknek oltalma allatt mi Izraeliták élünk, nemcsak ezekben hisznek, hanem még több vallás-tételben, mindig az ég és föld Alkotójára gondolnak, amint ezt a decisorok is írják, akiket már R. M. Isserles is idéz (Orach Chajim, 156. fej) Ezeknek a jólétét tehát mindig szívünkön viselnünk és érte Istenhez imádkoznunk kell.“

Ugyancsak ő óva int (Ch. M. 348,1.) attól, hogy egy nem-zsidó tévedését kihasználják és a már idézett Széfer Chasszidim-re utal. „Irom ezt — úgymond — az összes nemzedékek számára, hogy már sok olyant láttam, aki nem-zsidók tévedéséből vagyont szerzett, de szerencséje nem volt, mert tönkre ment. Mások azonban, akik azt, amit tévedés folytán kaptak, visszaadták, szerencsések voltak és gyermekeiknek nagy vagyont hagytak.

Ugyanez a R. Moseh Ribkes megjegyzi (Chosen Mispat, 266,1): „Mínt hogy Maimonides és a Sulchan Aruch előírják: „Akum-nak nem kell az elvesztett dolgot visszaadni, mert ezzel csak támogatják a bűnösöket“ — ebből arra következtetünk, hogy ez csak a bálványimádó népekre áll, de nem a mai kor népeiről, akik hisznek a Teremtőben és akiknek törvényei előírják, hogy az elvesztett dolgot vissza kell adni.“

3) Ez a Misna-magyarázat legelőször Prágában jelent meg 1615—17, később többször.

R. Jair Chajim Bacharach ezt tanítja híres responsum-művében, a Chavot Jair-⁴ban (mm. Frankfurt 1699, 5b old.):

„A mai kor Gojim-ai egyáltalában nem bálványimádók, minthogy hisznek a ég és föld Teremtőjében és így mind ama barátságtalan állítások, amelyek a Gojim-ról a Talmudban és a kódexekben találhatók, rájuk nem vonatkoznak.“

R. Mose Chages (szül. 1670, megh. 1740 körül) a Leiket ha-Kemach c. halachikus gyűjteménynek és a parancsolatokat tárgyaló Éle ha-Micvoth c. műnek (először nyomtatott Amsterdamban, 1713) szerzője, utóbbi művében (5^a 4. parancs) egy hosszabb megvitatás során kimutatja, hogy a zsidó a Tóra előírása folytán azon ország javát, amelyben lakik, és annak népe üdvét előmozdítani köteles; csak néhány idézetet közlünk belőle:

„Ha Isten azt parancsolta nekünk (Deuter. 23.8.), hogy ne utáljuk az egyiptomiakat, akik pedig rabszolgákká tettek minket és gyermekeinket vízbe fullasztották, de mert valaha vendégjogot élveztünk országukban ne vessük meg: mennyivel inkább kell hálnak lennünk azon népek és fejedelmek iránt, akiknek országában lakunk. Kötelességünk, hogy hű alattvalók legyünk és jötevőink üdvét és jólétét előmozdítsuk.“

„Az a balga, aki azt hiszi, hogy a Tóra megengedi nekünk őket (a nem-zsidókat) csalni, meglopni, az ő vesztükre törni, vagy őket — Isten ments — átkozni, az csak tévelygő bűnös és csábító, Amalek sarjadéka, aki nem ismeri Isten útját, kinek törvényei csak igazságosak lehetnek és nincs azokban esztelenység.“

„Az írás csak így szól: „Sújtsd haragoddal azokat a népeket, amelyek téged nem ismernek és azokat a birodalmakat, amelyek nem imádják a te nevedet.“ Ezek azok, akiket a mi bölcseink Nochrin-oknak, idegeneknek neveztek, mert idegenekként viseltetnek Teremtőjük iránt. De aki hisz Isten létezésében, a világ teremtésében, a prófétákban, mint a keresztények a mi időnkben, akik tudják, hogy van Isten és hogy mindnyájunknak egy atyánk van és őt imádják, ezekre vonatkozólag bizonyára nem parancsolhatta a Tóra, hogy — Isten ments — szerencsétlenségüket kívánjuk.“

„Aki egy nem-zsidótól valamit lop, erről mondhatod, hogy Izrael üldözője. A tulajdonképeni bűnhöz még hozzájárul Isten becsmérlésének bűne, amelynek tudvalevőleg a halálig nincs megbocsájtása. Ilyen gyalázatos tett súlyosabb, mint a Tóra összes súlyos bűnei. Ezért nagyon óvakodj, nehogy ilyen gyalázatos

tette vetemedj, ne becsüld azt le, mert súlyos az Isten szemében.“

„Az, hogy nekünk sátoros ünnepkor 70 bikát kellett a 70 népért áldoznunk, tanulságul szolgálhat nekünk, hogy kötelességünk a népekkel jót tenni és nem rosszat. Isten akarata, hogy Izrael, ez a hozzá közel álló nép, az Ő egyenes útjain járjon és hogy mindenki tudja, hogy olyan magzat ő, melyet Isten megáldott. Ezért dicsérik tanítóink azt, aki pénzt nem kölcsönzi kamatra és még a nem-zsidótól sem vesz kamatot. Üdv annak, aki ilyent (nem-zsidótól kamatot venni) el nem követ.“ —

A híres R. Eibeschutz Jonathan ezt mondja egy beszédében, melyet 1734-ben tartott: Csak a bálványimádókat nem nevezik Adam-nak (azaz embernek.) Csak ezekről szóltak a régi próféták, mert az akkori pogányok tagadták Istent és így szóltak a fához: „Te vagy az én Atyám.“ De az olyan nem-zsidóra, aki hisz Istenben és a gondviselésben, áll a Talmud ezen kijelentése: „Még a nem-zsidót is, ha a Tórával foglalkozik, a főpappal egyenlő mértékben kell becsúlni.“ (V. ö. Jaaroth Devas c. beszéd-gyűjteményével, I. rész 3. beszéd. Először nyomtatott Karlsruhe, 1779-83)

Ugyanez egy beszédében ezt mondja (I. rész 1. beszéd): „Kivánatos, hogy minden izraelita kövesse Abrahám ösatyánk példáját és senki sem merészkedhetik, hogy imájában „Abrahám paizsához“ forduljon, ha nem követi Abrahám útjait, könyörülven minden nyomordítón és gyámolítván minden gyengét.“

R. Izsák Lampronti, a Pachad Jicchak c. nagy talmudi enciklopédia szerzője (az első kötet megjelent Velencében, 1750) a *וְהָאֵלֹהִים* című cikk előtt értekezést közöl, amelyben bizonyítja, hogy mindaz, amit a Talmud és a codexek Gojim-ra mondanak semmi esetre sem vonatkozhatik a keresztényekre. (L. o.)

De Gildemeister egy nagy rabbinikus tekintélyre hivatkozik, amely állítólag egészen az ő véleményéhez csatlakozott. „Midőn 1763-ban — úgymond — Altona-Hamburg-Wandsbeck hitközségek nagyhirű főrabijja, Eibeschutz Jonathan, akinek talán oka volt a mindenféle ellenségeskedések ellen a dán kormányval barátságot tartani, művei egyikének előszavában ezt (t. i. hogy Akum alatt nem a keresztények értendők) kifejtette, azonnal rátámadt az ép oly híres, de még orthodoxabb Emden Jakob és szemére lobbantotta, „hogy ezt csak azért mondhatta, mert a keresztényeknek hizelegni akart. A keresztények, mint eddig, ezután is Akum maradnak.“ Eddig Gildemeister.

Tehát nem kisebb tekintély, mint Emden Jakab gyalázta nyilvánosan a keresztényeket és őket Akum-nak nyilvánította! Csakhogy éppen ez az „orthodox“ Emden Jakab rabbi annyit írt a keresztényekről és kereszténységről, hogy abban a helyzetben vagyunk, hogy az ő véleményét a szóban lévő kérdésben világos, minden kétértelműséget kizáró szavakból megtudhatjuk. Ezért külön cikkben közöljük Emden Jakabnak a keresztényekről és a kereszténységről mondott ítéleteit.

(Folytatjuk.)

Szemelvények

a Szentírásból, Talmudból, Midrásból és egyéb zsidó iratokból.

Közi: Friedmann Illés.

— „És a férfiú, Mózes, igen szerény volt, minden ember fölött, ki a föld színén volt.“

Igy jellemzi a Szentírás az emberek legnagyobbikát, Mózeset. A legnagyobb ember a legszerényebb ember volt.

Szerény volt jellemében, gondolkodásában, — jegyezik meg a bölcsek. Szerénysége nem járt vele külső életviszonyaival. Nem volt beteges, gyenge testalkotású, ami a bátor és merész fellépést már eleve kizárja. Erős vitéz volt. És nem volt szegény, a nagyok, t. i. a gazdagok kegyeit leső, tehát tőlük függő ember. Gazdag volt. Felemelt fővel járhatott-kelhetett embertársai között. — Nem életviszonyai kényszerítették reá a szerénységet. A férfiú, Mózes, — egyéniségében, jellemében, gondolkodásában, azaz lelkében volt szerény. Szerényebb minden más embernél. Hiszen ő volt az emberek legnagyobbika. Amit a többi próféták csak álomban láttak, amit látomásai képek sejdítették velők, azt Mózes tisztán látta. „Isten egész háztartása“nak hív ismerője volt: legnagyobbika, legkiválóbbika volt minden idők embereinek és azért a legszerényebb is volt. Mert amilyen kiváló az ember, olyan szerény. A szerénység a kiválóság fokmérője.

Gyakran esik szó mostanában a rabbik, a hitközségek Mózeseinek elveszett tekintélyéről.

Az Egenlőség az olaszországi Verona derék rabbijáról szólva, eredményes működésének dicsőítésében rá jön arra, hogy ez a dicsőítés tulajdonképpen a legsúlyosabb vád a magyar zsidóság rabbi-iskolája ellen. Mert ha — amint az E-g írja — a florenzi rabbi-iskola a veronai rabbihoz hasonló rabbik neve-

lésével 25 év alatt új vallási életet lesz képes hozni az olaszországi hitközségekbe, ahonnan t. i. a vallási élet már régen-régen eltűnt, akkor a magyar rabbi-iskolának 30 évi fennállása alatt már el kellett volna ezen eredményt érnie. És minthogy még az E-g sem képes nem csak hasonló eredményt, hanem a veronai rabbi törekvéséhez hasonló iparkodást sem felfedezni a magyar rabbi iskola legtöbb nevelteinek együttlétében, hát — hogy a szeminarium homlokán e vád miatt máris megjelent ráncokat elsimítsa, — a hitközségeket okozza. Nem adják meg a rabbiknak a kellő tiszteletet. Fizetett alkalmazottnak tekintik őket. Tehát nincsen meg a rabbiknak a szükséges tekintélye, hatásköre.

Hát mentségnek, amint erre már rámutattunk, gyenge mentség ugyan, mert működése kezdetén a veronai hitközség sem tekintette rabbiját egyéneknek, mint aminek a magyar neológ hitközségek rabbijaikat tekintik, — de maga a tény igaz. A modern hitközségekben alig-alig maradt még — ha ugyan egyáltalában maradt — valami abból a tiszteletből, amely ezelőtt a rabbikat körülvette, — sajnos körtünete ama pusztító betegségnek, amely korunk vallásosságát megtámadta. Mert csak a vallásellenes ember tagadja meg a tiszteletet vallása fejtől. A vallásos zsidó, aki tiszteli az Istent és az Isten kinyilatkoztatott akaratát, a Tórah-t, az kellőképpen tiszteli a Tórah képviselőjét, megtestesítőjét, a rabbit, ha ez megfelel hivatásának és igaz képviselője, megtestesítője a Tórah-nak és a Tórah szellemének. Az államok képviselőiben az illető államokat tisztelik, vagy — sértik meg, és a választástelet a vallás képviselőinek, szellemének megvalósítóinak tiszteletében nyilvánul. Amiért is vallásos hitközségek igazán vallásos rabbijai tisztelete most is csorbitatlan és érintetlen. (L. lapunk ezen számának vezércikkét.) És minthogy látjuk, hogy megfelelő rabbik itt-ott vallástalan hitközségekben is kellő tiszteletben és megbecsülésben részesülnek, megállapíthatjuk, hogy annak, hogy a rabbik általában nem részesülnek kellő tiszteletben, az oka a kor vallásellenessége, vagy hogy a rabbiknem képviselik igazán a Tórah szellemét, vagy mind a két körülmény. És a baj okának megismerése a baj megszüntetésének módját is jelöli meg: a vallásellenes törekvések kiküszöbölése a hitközségi életből, azaz a hitközségeknek a vallás alapjára való visszahelyezése és a szeminariumnak a vallás szellemében való újjászervezése.

Mert ne gondolják a rabbi urak, hogy holmi szervezeti paragrafusok, amelyek hatáskörüket jobban ki fogják donborítani, tekintélyüket helyre tudják állítani. A paragrafus csak hatalmat adhat, hatalom pe-

dig csak világi dolgokban jelent tekintélyt is; vallási dolgokban a tekintély forrása az igazi vallásosság és az emberek legkiválóbbikának, Mózesnek és Mózes nyomdokait követőinek tulajdonsága: a szerénység.

*

Ha valaki mondja neked: iparkodtam valamit elérni, de nem sikerült, — ne hidd el; nem törekedtem a cél felé és mégis elértem, — azt se hidd el; fáradoztam és sikerült: azt elhíheted.

Munkára, szorgalomra és kitartásra akar a Talmud bölcsse ezzel bennünket serkenteni. Keressük a célt, iparkodjunk azt elérni, és el is érijük. Ha nem törekedünk a cél felé, nem is érijük el, mert a sült galamb nem repül az ember szájába.

Csak egy dolog van, amely annál inkább távolodik az embertől, minél jobban törekszel feléje: a — tekintély a vallás terén.

*

A bukást a dölyfösség, a tiszteletet pedig a szerénység előzi meg.

*

Jobb, ha szerény vagy és azt mondják neked: jer följebb. mintha felfelé törtetsz és értésedre adják, hogy lentebb a helyed.

*

Aki szerényen viselkedik, azt az Isten felemeli; a fenhéjazót az Isten megalázza.

Aki a tekintély után törtet, a tekintély menekül előle, aki menekül a tekintély elől, a tekintély felkeresi őt. כָּל הַמְהוֹר עַל הַמְהוֹרָה גְּדוּלָה בּוֹרָהת מִמֶּנּוּ; וְכֹל הַבוֹרָה מִן הַגְּדוּלָה גְּדוּלָה מַהוֹרַת אַחֲרָיו. (עירובין י"ג ע"ב)

*

Négyet nem tür meg az ész: a pöffeszkedő szegényt, (a pöffeszkedés gazdagoknál gyengeség, szegényeknél butaság,) a gazdagot, ki letagadja azt, amivel tartozik, (a szegény embert szegénysége kényserítheti reá,) a parázna öreget és a vezetőt, aki büszkélkedik községével szemben.

*

Megsiratásra méltónak tartja az Isten azt a vezetőt, aki községével szemben büszkélkedik.

*

Rabbi (így nevezték általánosan R. Jehudáh-t, a szent fejedelmet) és R. Chijja uton voltak. Egy városba érkezvén kérdezősködtek, vajjon van-e ott tudós, hogy meglátogathassák. Van egy — volt a felelet — de vak. — Maradj te itt, — szölt R. Chijja a szent fejedelemhez — ne alázd meg fejedelmi méltóságodat azzal, hogy azt a világtalant meglátogassad. Majd

elmegek én hozzá. — Rabbi, a fejedelem, nem táfigott és ment ő is a világtalan tudóshoz. Mikor távoztak tőle, megáldotta őket: Ti meglátogattátok azt, akit látnak, de ő nem lát, — legyen osztályrészetek az, aki lát, de őt látni nem lehet, t. i. az Isten. — Látod — mondotta Rabbi utitársához — most megfosztottál volna engem ezen áldástól.

A „szent fejedelem“ nem tartotta méltóságával össze nem férhetőnek, hogy a világtalan tudóst meglátogassa. Pedig nem valami híres tudósról lehet szó, mert különben tudomása lett volna róla és nem kellett volna kérdezősködni, hogy van-e abban a városban tudós. — De szerény volt. Azért is mondja a Misna: Meghalt Rabbi, — oda a szerénység.

Szotah traktátusának utolsó misnájában több jó tulajdonságról van szó, amelyek megszüntek egy-egy tánaita, az illető jó tulajdonság megtestesítőjének elhunytával. És ezen misnah szerint Rabbi elhunytával megszünt a szerénység, mert ő maga a szerénység volt. Erre megjegyzi Ráv Jozsef: „Ne mondd szerénység, — t. i. hogy megszünt — mert itt vagyok én.“ Ami elég feltűnő. Mert az igazi szerény, nem tartja magát annak, és aki annak tartja magát, az nem az. — De aligha nem éppen ezt akarta Rav Jozsef kifejezni: Ne mondd szerénynek azt, aki mondja, hogy: én szerény vagyok. Mert a szerénység fitogtatása a dölyfösség legnagyobb foka.

*

Vezető, aki szerény nyájassággal vezeti községet, a jövő életet biztosítja községe számára.

Ime egy klasszikus példa.

Vágujhelyen élt mint egyleti rabbi néhai Fuchsl Wolf Löb. Előbb Nagyabonyban, majd Mezőturon telepedett le, ahol a szó legszebb értelmében a Tórah-nak, az Istenszolgálatnak és az emberszeretetnek élt. (Meghalt 5628. évi szivan 17-én) Ez a nagy emberbarát mindig tartott az asztalán egy zacskót pénzzel és ha bejött hozzá szegény, — bele markolt és — azt sem nézve mennyi — odaadta neki. És amikor a zacskó tartalma kiürült, ment gyűjteni és megint csak a zacskóba adatta az adományokat úgy, hogy ő azt sem tudta, ki mennyit adott. —

Egyszer benyitott egy házba, ahol a gazda szörnyen lehordta a gyakori alkalmatlankodásért.

Emberbarátunk szokrateszi egykedvűséggel hallgatta végig a durva kifakadást, míg emberünk csak elhallgatott. Ekkor azt mondja neki nemes emberbarátunk az igazi bölcs flegmájával: Nun, mir haben Sie schon gegeben, jetzt geben Sie — meinen Armen és oda tartotta zacskóját, amelybe emberünk megsze-

lidülve az általa inzultált emberbarát nagyságától bocsánatkérés közben adományát bele tette. —

Ha ez a rabbi a sértésekre megharagszik, — otthagya, feléje se néz többé, ellenségévé válik, megkárosítja az ő szegényeit, és még jobban megkárosítja embertársát, aki ez által elesik a jótett gyakorlatától. — Ehelyett bölcs nyájasságával a legnagyobb jót gyakorolta sértőjével, mert — megjavította.

R. Gamliel patriarchát figyelmessé tette R. Jósua két kiváló tanítványára, akik „ki tudják számítani, hány csepp víz van a tengerben és nincsen kenyérük és ruhájuk.“ A patriarcha erre előkelő méltóságot szánt nekik. De amikor küldött érettek, — szerénységből nem jöttek el. — Mire oda üzent nekik a patriarcha: Ne gondoljátok, hogy méltóságot adok nektek, — szolgassággal akarok megbízni benneteket.

Mert a vallási méltóság — szolgasság. Méltóság a hívekkel szemben; szolgasság Isten irányában.

De csak akkor méltóság a hívekkel szemben és a hívek csak akkor tartják méltóságnak, ha maga a vezető szolgasságnak tekinti hivatását, Isten iránti szolgasságnak. Mert ha ő méltóságnak tartja hivatását, a hívek szolgasságnak tekintik.

Boldog, aki Isten igazi szolgálója lehet.

Hogy is nevezi Isten az emberek legkiválóbbját, Mózeset? „Az Én szolgálóm Mózes.“

És ez volt Mózes szerénysége. Tekintete nem az alatta állókra, hanem Istenre volt irányítva. Ezért mondá Isten:

Emlékezzetek Mózes, az én szolgálóm Tórahjára.

Ez a Tórah „ruhazza fel az embert szerénységgel,“ hogy „a tudás nem teszi felfuvalkodottá“ és „reá vezeti az igazságra és a békességre.“

„Hatikva“ Temesvári Cionista-Egyesület.

A temesvár-józsefvárosi cionisták derék elnöke, Merbl Arnold mérnök, élénkebb cionista életet akar hozni az ottani cionisták körébe. E célból a következő megszívlelésre méltó felhívással fordul az egyesület tagjaihoz:

„Ha én nem magamért, hát ki érettem?“ (Hillel.)

Mélyen Tisztelt Elvtárs Ur!

Végtelen sajnálattal tapasztaljuk, hogy annak a hatalmas, legújabbkori mozgalomnak, amely a nyu-

gateurópai művelt zsidóságot felvillanyozta s Palesztinában a zsidó reneszánszot megteremtette és amelynek zászlaja alá napjainkban az Egyesült Államokban és Kanadában élő hittestesevéreink szinte páratlan lelkesedéssel sorakoznak: éppen hazánkban nincsenek elég számu alapos ismerői, akik felvilágosíthatnák a kételkedőket a cionizmus regeneráló hatásáról, üdvös és felette szükséges voltáról, akik szembeállhatnak a pesszimistákkal és az eddigi, kézefogható eredményekkel igazolhatnák mozgalmunk létjogosultságát és akik visszaverhetnék a cionizmus kárhóztatóinak minden nyílt és alattomos támadását a tények leszögezésével s annak a megdönthetetlen igazságnak bizonyításával, hogy egyedül a cionizmus, amely aránylag rövid idő alatt öntudatos zsidóságot nevelt és ma már nyugodt megélhetést nyújt az elnyomottak és üldözöttek ezreinek, van hivatva arra, hogy a régtől fogva vajudó zsidókérdést megoldja.

Óriási a fejlődés, melyet mozgalmunk úgy kulturális, mint gazdasági téren produkált; hatalmas és ugyszólván napról-napra mindjobban megnyilvánul az a támogató érdeklődés, amelyet a modern zsidóság e nagyszerű eszme megvalósítása érdekében tanusít.

Szükségesnek véljük azért, hogy alkalmat nyujtsunk mélyen tisztelt elvtársainknak, hogy a mozgalmunk eddigi eredményeivel behatóan megismerkedhessenek és azokról az aktuális eseményekről, amelyek általában a zsidóságot érdeklik, állandóan tudomást szerezhessenek.

Legutóbbi választmányi ülésünkön elhatároztuk tehát, hogy hetenkint kétszer és pedig minden hétfő és csütörtök este a józsefvárosi Elite kávéházban összejövünk, ahol állandó könyvtárral felszerelt helyiségünk lesz és a legkiválóbb bel- és külföldi zsidó folyóiratok állanak majd az érdeklődők rendelkezésére.

Bizalommal fordulunk mélyen tisztelt Elvtárs Urhoz, szíveskedjék ismerősei körében szerényen munkálkodó egyesülésünk részére tagokat szerezni (az évi tagsági illeték — a sékel — 4 kor.) és nem kételkedünk, hogy a zsidó szív, amely az élet annyi sokféle megnyilvánulásában megmutatta, hogy érezni tud: végre nálunk is megérti majd, hogy akkor, amikor legsajátabb ügyéről van szó, nem helyezkedhet a közönyösség rideg álláspontjára.

„Hatikva“ Temesvári Cionista Egyesülés

Vermes Ernő
titkár.

Merbl Arnold
elnök.

Reflexiók.

Patai József dr., a Mult és Jövő nagy tudású és fényes tollu szerkesztője, lapja utolsó előtti számában igen-igen megszívlelendő interpellációt intézett a pesti hitközség leendő elnökéhez, amelyben feltárja a hitközség szellemi és vallási helyzetét és felsorolja a feladatokat, amelyek megoldására a leendő elnöknek vállalkoznia kell.

A Mult és Jövő legújabb számában pedig már válaszok is vannak nem leendő elnököktől is. Mert hát elnök csak egy lehet, válasz pedig egynél több van. És mint nem leendő elnök akarunk mi is néhány szóban az interpellációra reflektálni.

Az interpelláció a pesti hitközség elnökéhez van ugyan intézve, de hozzá intézettek tekintheti hazánk minden hitközség elnöke. Még pedig a modern hitközségeké az egészet, egész teljességében, a vallásos hitközségeké pedig a vallási szertartások elhanyagolását érintő része kivételével.

Az interpelláció máris történeti okmány, mert a hazai zsidóság utolsó évtizedeinek felekezeti élete tolytán kialakult helyzet hű és igaz tükré. És nem csak ténybeli tekintetekben, hanem abban is igaz és hű tükré felekezeti életünk mai helyzetének, hogy a bajok orvoslására ajánlt tényezők legfőbbjét, a vallási szempontot nem is meri másképp beadni az olvasóknak, csak úgy mint a keserű orvosságot — higítva és éles szirupba vegyítve.

Mert zsidóságunk mai felfogása az, hogy a vallási szempont hangoztatása nem kultürembernek való. És azért ha az interpelláció a „kultürember becsületes őszinteségé-“vel, be is vallja, hogy a szertartásokat „a legtöbben a konzervatív zsidóságnak engedték át,“ — a zsidó kultúrát teszi „a haladó zsidóság egyetlen erőforrása-“vá és csak úgy burkoltan, „a kultúra oltárlángja-“nak világítása mellett mutat rá arra, hogy „a zsidóság legjobbjai belátták, hogy a legsürgősebb teendők a szentély resztaurálása“ — és csak a „kulturpatronátus“ védelme alatt követel szélesebb hatáskört a hitközség szellemi vezérei, a rabbik számára és sürgeti a hitoktatás, a talmud-tórák újjászervezését, fejlesztését, szóval a zsidó szellemi élet uralomra juttatását.

Hát mi, akik zsidóságunk éppen ezen felfogásának üzentünk hadat, mely szerint kultürember vallási szempontot nem hangoztat és akik éppen azért küzdünk, hogy a kultürember igen is bátran és — nem a kultürember, hanem — a zsidó ember „becsületes őszinteségével“ hangoztassa a vallási szempontot legalább a hitközségi életben, — mi bátran ki-

mondjuk a leendő elnök helyett, (nevében, — nem merjük állítani) hogy téved az interpelláló szerkesztő, amidőn azt az ellenvetést várja a leendő elnöktől, hogy mindehhez pénz, pénz és pénz szükséges. —

Nem, kedves Szerkesztő Ur! Pénz itt csak másodsorban jön tekintetbe. Anyag kell ide, emberi anyag, akivel a „szentély resztaurálása,“ a hitoktatás, a talmud-tórák újjászervezése és fejlesztése megvalósítható legyen, emberek, akik zsidó szellemet terjesszenek és ha majd lesz zsidó szellem, lesz pénz, pénz és pénz, sőt negyedszer is pénz.

Hiszen tudja, kedves Szerkesztő Ur, hogy csak a **ויקחו לי תרומה** után következik a **נעשה ונשמע**. Pénz most is volna elég. Ámde a mai nemzedékünknek a zsidó szellem teljes hiányában derogál a zsidó kultúra.

Igaza van, sajna, nagyon is igaza van, hogy „a felső rétegek hullanak és pusztítja keresztvíz, vegyes-házasság, indolencia, tudatlanság és öngyilkosság.“ Igaza van. Lejtőre jutottunk. Veszedelmes lejtőre.

De hiszen nem tegnapi, sem nem mai alkotás ez a zsidóság, hogy kísérleteznünk kellene, hogy mivel lehetne ezen új alkotás fennállását, megmaradását biztosítani. Hiszen nekünk multunk van! Többezer éve dacol ez a zsidóság az idők tengerének pusztító hullámaival. És mi adott neki erőt, kitartást, hogy míg néporiasok elpusztultak mellette, a mai napig él és még továbbra is akar élni? Hitének és vallásának szelleme volt eddig legyőzhetetlen ereje. Ezt a szellemet adjuk vissza a zsidóságnak, ezt a szellemet, amelytől álrpóféták megfosztották, ezt a szellemet juttassuk uralomra legalább a hitközségi életben és nem lesz szükség többé ilyen fájdalmasan igaz interpellációra. — — —

Lapjának címe legyen a program: „Mult és Jövő.“ A multban vannak jövőnk gyökérszála. Multunk szellemében, lesz kulturánk, lesz mindenünk. Multunk szelleme nélkül semmink sem lesz, mert a mult szelleme nélkül a zsidóságnak jövője sincs.

A zsidóságnak, de nem a zsidóságból éljen, — ezt a tanácsot adja Szabolcsi Miksa egy fiatalembernek.

Az emberek embertársaikból élnek. Mind valamennyi. Kivétel nélkül. A kis- és nagykereskedő, a kis- és nagybirtokos, a kisiparos és a gyáros, a hivatalnok, a tisztviselő, a katona, a tudós, az író, a művész, a pap, a pápa, szóval minden rangú és rendű ember az útkaparótól fel, fel a trón birtokosáig, embertársaiból él. A ad B-nek értéket, szellemi vagy testi munkát és B megadja A-nak az ellenértéket. Ez az

élet. Aki mit sem produkál csak fogyaszt, az vagy gyermek, vagy beteg vagy pedig az emberi társadalom elősdiije. Nincs tehát értelme, ha valaki azt mondja: hogy élj az emberiségnek, de nem az emberiségből. Ép ugy nincs értelme azt mondani: élj a zsidóságnak, de ne a zsidóságból, ha csak azt nem akarjuk mondani, hogy másnemű emberekből igen, de zsidóból nem. És ezt nem is akarhatjuk mondani, mert az a zsidóság becsümlése, megvetése, más embereknél kisebb értékűnek való nyilvánítása volna. — Vagy úgy: Szabolcsi haragszik — — — Haragszik, mert nem szokta meg az ellenmondást, a kritikát. Hozzá szokott amolyan önhitt szuverénitáshoz. És most egyszerre több oldalról is bírálják, még pedig becsületesen bírálják és ezért haragszik és haragjában a zsidóságot üti. — Pedig nincs igaza Sz.-nak. Aki a zsidóságnak él, bátran és nyugodt lelkiismerettel élhet a zsidóságból. Akárcsak minden más népből. De aztán a zsidóságnak éljen. Mert nincs értelme ha a kertész, éveken át úgy gondolja a reá bízott kertet, hogy hasznos növények helyett minden giz-gaz, gyom, paraj burjanzik benne, ha ez a kertész haragszik, mikor munkálkodását bírálják. — Sz. annyiban él a zsidóságnak, hogy kifelé a lehető legjobban és a legsikeresebben megvédelmezi. Ámde befelé igen súlyos az ő mulasztása. Befelé nem teljesíti a sajtó örködő és ellenőrző, bíráló és irányító, intő és oktató kötelességét. Csak az orthodoxokat tudja gáncsolni, akkor is, ha dicséretét érdemelnek, a maga pártját akkor is dicséri, amikor a legsúlyosabb gáncsolást érdemel. Azért fajultak el annyira a viszonyok. Azért lett mindig mélyebb és szélesebb az ür, amely a pártokat elválasztja. És azért nincs joga haragudni a bírálatért. Mert bizony elhanyagolja a kertét.

Mi tehát jobb, sokkal jobb és becsületesebb tanácsot adunk az illető fiatalembernek: Iparkodjék csak a zsidóságnak élni, mert ha valóban a zsidóságnak él, a legjobb lelkiismerettel élhet a zsidóságból.

Igen, lehet hogy akkor is fogják gáncsolni.

Ámde a gáncsolásnak az a természetrajza: az ember nevet rajta, ha tudja, hogy jogtalan; de bosszszantja, ha érzi, hogy rászolgál.

Szabolcsit nagyon bosszszantja. — **Kritikus.**

Nyilatkozat.

A f. évi május hó 14.-én Szegeden megtartott sajtótárgyaláson — melyhez absolute semmi közöm sem volt — a vádlott részéről vakmerő váddal illettem; eszerint én antiszemita volnék s egy — bár soha napvilágot nem látott olyan tartalmú cikket írtam, melyben zsidó irtásra, pogromra hívom fel a más felekezettieket.

Ezen, első pillanatra örületre valló vádról a Budapesti Napló az orth. központi iroda útján már a sajtótárgyalás előtt hirt adott, sőt a tárgyalás után a vádat bebizonyítottak hirdette.

Csak természetes, hogy nyomban megindítottam a rágalmozási és sajtópert azon biztos tudatban, hogy a végtárgyaláson épületes dolgokról fogom leírítani a leplet.

Orthodox hittestvéreim vezérei gyanánt szereplő orth. iroda azon tanácsát pedig, hogy ez ügyből kifolyólag indítsak sajtópert, szépen megköszönöm, de amiként látni méltóztatik, a tanáccsal kissé elkéstek.

A zsidó egységesítés és béke érdekében megindult országos akció magasztos eszméje szolgálatában pedig fokozott erővel és lelkesedéssel fogok tovább dolgozni. Személyek harcát felaprózni a szent ügyet nem engedem. Épen ezért a csekélységemet érő támadásokra és gyanúsításokra, amiként a múltban, úgy a jövőben sem fogok reagálni — csak a bíróság előtt.

Kelt Szabadkán, 1912. évi május hó 29.-én

Dr. Klein Adolf

izr. hitk. elnök.

HIREK.

— **Fényes elégtétel.** Klein Adolf dr., a szabadkai izr. hitközség elnökének esete eléggé ismeretes a napi sajtó révén. Amint szabadkai tudósítónk jelenti, az ottani hitközség a legfényesebb elégtételt adta meg kiváló elnökének. A hitközség közgyűlése az elnöki állásáról való lemondásának visszavonására bírta Klein Adolf dr.-t. A képviselőtestület majdnem teljes számban jelent meg a lakásán és kérte, hogy fogadja el újból az elnöki széket. Az impozáns és vissza nem utasítható módon kifejezett bizalmat meghatottan megköszönvén, a lemondást vissza vonta és kiváló erejét újból hitközsége — és reméljük: hitfelekezetünk — szolgálatába állította.

— **Machaziké ha-Dasz.** Néhány éve ezen név alatt országszerte egyetek alakultak a hiű zsidóság kebelében. Céljuk általában a vallásosság megerősítése, istápolása, különösen pedig gondoskodás arról, hogy tagjai a vallás követelményeinek megfelelő cicisz-t, m'zuzosz-t és t'fillin-t kapjanak és a hechserék körül évek óta a vallásos élet rovására előforduló visszaélések megszüntetése. — Az egyetek intenciója tehát mindenestre üdvös. Azonban két körülményt ki kell emelnünk. Először azt, hogy bár az egyetek intenciója helyes, üdvös és az egyetek maguk hézagpótlók, mert régen érzett szükségleteket elégítenek ki, az egyetek alapítása nem volt okvetlenül szükséges, mert minden rabbi pótolhatja az egyetet az ő hitközségében és kerületében, amennyiben gonkoskodhatik arról, hogy — mondjuk a sochet tartson készletben néhány csomó ciciszt, m'zuzoszt és legyen összeköttetésben egy megfelelő szöferral, aki szükség esetén szállítja a megfelelő t'fillint. Így fölösleges volna az egyet-alapítás, ami az említett vallási szükségletek kielégítését mindenestre meg-

drágítja. Ami pedig a hechser-ügyet illeti, furcsának tartjuk, hogy laikusok egylete ellenőrizze a rabbik működését és szüntesse meg a rabbik által elkövetett visszaéléseket. Ez egy. Másodszor pedig le kell szögeznünk azon tényt, hogy az orthodoxia több mint négy évtizedes fennállása után maga az orthodoxia dokumentálja, hogy — nem felelt meg magasztos hivatásának. Mert az orthodoxia eredeti neve Somré ha-Dasz, ezen egyetek pedig a Machaziké ha-Dasz név alatt bontottak zászlót. De minthogy a két név fogalma egy- és ugyanaz, — a Machazike ha-Dasz alapításának szükségessége a legeklatánsabb bizonyítéka annak, hogy a Somré ha-Dasz nem vált be. Mert ha a Somre ha-Dasz megteszi köteleességét, fölösleges az ugyanazt jelentő Machaziké ha-Dasz alapítása.

A Tolna-, Baranya-, Somogy-, Fehér-, Bácsbodrog és (részben) Veszprém vármegyék Machaziké ha-Dasz-Egyesülete Högyészen tartotta harmadik közgyűlését ijjar hó 25.-én. A közgyűlésre 200-nál több tag jelent meg. A délelti ima, ma tövu és a király-ima után Engelmann, högyészi hitk. elnök nyitotta meg a közgyűlést szívélyesen üdvözlölvén a megjelent tagokat, mely üdvözlőre Brüll Jakab (Bonyhád) válaszolt. Erre Deutsch Lázár bonyhádi főrabbi tartotta az igazi vallásosságra intő, egyébiránt azonban az igazi zsidó szellemnek — sajna — ellenmondó megnyitó beszédet, amelyben az igazi zsidóság szellemével: a zsidóság felbonthatatlan egységének szellemével ellentétbe helyezkedett.

Furcsa. A Machaziké ha-Dasz egyik főcélja, tagjait megfelelő t'fillinhez juttatni és a bonyhádi rabbi ezen egyet közgyűlésén az Isten t'fillin-jait meg nem felelőnek odaállítani merészkedik.

A Talmud egyik igen szép allegóriája szerint Isten ugyanis szintén tesz t'fillin-t. — Mit tartalmaznak a világ Urának t'fillin-jai? — kérdi az egyik Talmudtudós — ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ — mondja a kérdező. Isten tehát t'fillinjaiban Izráel egységét vallja. A bonyhádi rabbi pedig az egység ellen tüzelvén, meghazudtolta Izráelnek Isten t'fillinjaiban kifejezett egységét.

Ugyalátszik, a bonyhádi főrabbi követte a Machaziké ha-Dasz egyes kiküldötteinek azon eljárását, hogy sok t'fillint igazságtalanul hasznavehetetlennek nyilvánítanak, hogy aztán többet szállíthassanak. Hasznavehetetlennek nyilvánította Isten t'fillin-jait, hogy ujat rendeljen. — De mindaddig, amíg a jó Isten nem rendel a bonyhádi főrabbinál új t'fillint, addig mi az Isten t'fillinjainak nevében — azon tisztelet mellett, amelylyel a bonyhádi főrabbinak tartozunk és amely tiszteletet megsérteni a világért sem akarunk — bátran

sikra szállunk a bonyhádi és az ehhez hasonló nyilatkozatok és határozatok ellen.

Bonyhádi Főrabbi ur! Ön kizárta az Istent az Önök Machaziké ha-Dasz-egyletéből. Mert az Isten még sem rendelt Önnél mas t'fillint, hanem — úgy látszik — levonta az egyet egységellenes határozatának a konzekvenciáját és — kilépett az egyletből.

A paksi és högyészi rabbik és Ausch Izsák egyleti elnök felszólalása után előterjesztette Schwarz József titkár a jelentést, amelyet a tagok tetszéssel tudomásul vettek.

A közgyűlés határozataiból felemlítjük, hogy az egyet eszméjének terjesztése céljából vándor-szónokokat fog az egyet kiküldeni és az egyet anyagi megerősítéséről gondoskodás fog történni.

Klein Gerzson (Fiume) több fumei hitsorsos belépését jelentette be.

A paksi rabbi patronageról referált. Bölcske falujában 16 zsidó árva volt nemzsidó kezekben. Ezeket nagy nehezen zsidóknál helyezték el. A patronage ügyét minden erejükből támogatni fogják.

Az említett Klein Gerzson indítványozta, hogy statusquo és neológ hitközségek területén lakó vallásos zsidók is vétessnek fel az egyet tagjai sorába. Mire Gross Ch. kijelentette, hogy az egyet alapszabályzata értelmében mindenki lehet az egyet tagja, csupán az egyet vezetőinek csakis orthodoxoknak kell lenniök. (A kétfelekezet elmélete tehát — hazugság. Helyes.)

Még szóba került az Agudász Izrael és a Móriah-ügye, a jesiva-ügye, a jesiva-növendékek célszerűbb tanítása, (Klein Albert szilasbalhási rabbi indítványa) a hitoktatás kérdése, az ipari és kereskedelmi alkalmazottak elhelyezése olyan állásokba, ahol a szombatot megtarthatják, a szombati heti vásárok, a trafikok és a szombat ügye stb. Szijum és társvacsoza volt a közgyűlés utóhangja. Az egyet bevétele 4625 Kor. 45 fillér volt. Kiadása 4354 Kor.

— Ugy-e mondtunk — dicsek-zik a szeminárium hivatalosa, hogy „a felekezet java iránti érdek az orth. partban is él.“

— **A Magyar Zsidó Ifjak Egyesülete** f. hó 19.-én tartotta jubiláris közgyűlését, melynek keretében az egyesület tiz éves fennállását ünnepelte. Az egyesület 10 éves munkálkodása igen áldásos volt a magyar zsidóságnak, amennyiben a fiataltságot, az egyetemi hallgatókat igaz zsidó szellemben nevelte, őket a zsidó irodalommal és történelemmel megismertette, menzáján pedig számos tagját legmegbízhatóbb rituális ebédkedvezményben részesítette. Az egyesület tiz éves működésének történetét dr. Widder Sa-

lamon tanárral megíratta az egyet, mely a közel jövőben már nyomtatásban is meg fog jelenni. A diszes közgyűlés a következőképen folyt le: Az ünnepi megnyitót dr. Szidon Dezső elnök tartotta, a mely után dr. Fürst Aladár, az egyesület első elnöke vázolta gyönyörű beszédében az egyesület multját, megemlékezett az egyesület alapításának indító okairól s végül irányt jelzett a jövőre. Ezután Fischer Arnold, titkár olvasott fel részleteket az egyesület történetéből, majd dr. Horváth Lajos alelnök olvasta fel a részletes évi jelentést. Végül Fischer Árnin pénztáros a zárszámadást terjesztette elő. Az ünnepi közgyűlés keretében tiszteletbeli elnökké dr. Grauer Vilmost, tiszteletbeli taggá pedig dr. Temesváry Rezső egyetemi m. tanárt választották meg.

— **Rabbiválasztás.** A péterrévei hitközség Prager S. B., Prager Jakab adai főrabbi fiát választotta meg rabbijává.

— **A Pesti Chevra Kadisa közgyűlése.** Vasárnap délelőtt kilencz óraker tartotta a Pesti Chevra Kadisa évi közgyűlését Winterberg Gyula udvari tanácsos elnöklésével. Az évi jelentést Mezey Ferencz dr., a chevra ügyésze, terjesztette elő. A közgyűlésnek kiemelkedő mozzanata két újabb alkotásra vonatkozó javaslat volt, a melyeket a közgyűlés magáévá tett. Az egyik javaslat a Menedékház építése, a mely intézmény egyelőre ötven családnak ingyen lakást és munkahelyet nyújt. A másik új intézmény a felnőt vakok otthona. Mindkét intézetet még a folyó évben felépítik. Felmerült egy új székház építésének a terve. Megbízták az elnökséget alkalmas telek szerzésével és részletes javaslatok készítésével. A közgyűlés közfelkiáltással megválasztotta alelnökké Adler Gyula bankárt, előljáróvá Dirsztay Béla bárót.

— **A Pesti Izr. Nőegylet** csütörtökön, e hó 30-ikán délután négy óraker tartja az izr. hitközség nagytermében (VII., Sip-u. 12.) negyvenhatodik évi rendes közgyűlését. Napirend: I. Jelentés a lefolyt igazgatási évről. 2. A számvizsgáló-bizottság jelentése. 3. A felmentvény fölötti határozathozatal. 4. A számvizsgáló-bizottság megválasztása. 5. Az alapszabályok módosítása iránti indítvány. 6. Elnök, alelnökök és választmány megválasztása.

— **Kitüntetés.** Ő felsége a király Braun Ignác főzsedeügnököt a Ferenc József-rend lovagkeresztjével kitüntette.

— **A budapesti ügyvédi kamara** Brüll Ignác dr.-t választotta meg elnökévé.

— **A Pesti Lloyd Társulat** Kohner Adolf dr. udvari tanácsost választotta elnökévé.

— **Halálozás.** Steiner Ignác L. faceti rabbii hatvankét éves korában elhunyt. Temetése nagy részvétellel ment végbe. Gyászbeszédeket tartottak Lenke Manó dr. lugosi és az elhunyt fia, Steiner Vilmos dr. hátszegi rabbik. A temetésen a főszolgabíró vezetésével a többi hatóságok és tisztviselők is jelen voltak.

— **Vérvád.** Sarkadon történt a Pészach-ünnep előtt, hogy Kiss Lajosné bevásárolni küldte leányát egy ottani zsidó kereskedőhöz. A leánya dolga ugylátszik nem volt sietős, mert mielőtt haza ment, eljárt-szadozott társnőivel. Az anya erre vérváddal lépett fel a zsidó kereskedő ellen. A leánya játék után perze haza ment, mivel a vérvád meséjének vége volt a feltalálója részéről, de nem a meghurcolt zsidó kereskedő részéről, mert ez beperelte az asszonyt, akit a bíróság 10 napi fogházra ítélte — a rágalomért.

— **Félmillió emberbaráti célokra.** A Budapestben nemrég elhunyt Singer Jakab dr. orvos, a közel egy millióra rugó vagyonának felét a pesti izr. hitközség, pesti izr. nőegylet és chevra kadisa kebelében fennálló különféle emberbaráti célokra hagyományozta.

— **Nagy adomány.** Grünfeld Jakab, a székesfehérvári izr. vallás-köztség elnöke, a tüdőbetegek számára Székesfehérvárott építendő Lujza-Szanatórium céljára 80.000 koronát adományozott.

A jövő iskolai évre teljes ellátást kaphatnak jó házból való fiúk tanító családnál, ahol egyszersmind szakfelügyeletben és szigoru vallásos nevelésben részesülnek.

Kívánatra külön korrepetálás és hegedű oktatás. Szülőknak, akik gyermekeiket a vágújhelyi izr. reáliskolába óhajtják adni, szívességéből bővebb felvilágosítást ad e lap kiadóhivatala.

Házasság: Igen csinos, intelligens, háziásan nevelt, üzleti dolgokban is jártas, előkelő családból való 23 éves hajadon részére, kinek 4000 Kor. hozománya van, biztos keresetforrással bíró szombatot tartó férj kerestetik. Ajánlatok „Mazol tov“ jelígre kéretnek a kiadóhivatalba.

Pályázatok és hirdetések.

Pályázat.

A miskolci orth. izr. hitközségnél f. évi szeptember hó 1-én hitoktatói állás töltendő be. A megválasztandó hitoktató kötelessége lesz a hitoktatási bizottság utasítása szerint és az általa kijelölt tanintézetekben a hit- és erkölcsant heti huszon-

hat órában tanítani és az ifjúsági istentiszteleteken részt venni. Ezen állásra pályázhatnak olyan rabbiképesítéssel bíró egyének, akik középiskolát végeztek, vagy olyan okl. tanítók, akik a héber tudományokban való képzettségüket kellőleg igazolják és a 35 éves életkort még el nem érték. Elonyben részesülnek azok, akik jelenleg is ilyen minőségben működnek. Javadalmazás: 600 korona lakbéren, valamint az 5, 10, 15, 20 és 25 évi itteni működés után esedékes 200–200 korona ötödéves korpótlékon kívül, a rabbi képesítéssel bíróknak évi 2000 korona, tanítói képesítéssel bíróknak pedig évi 1600 korona törzsfizetés. Képesítést, kort, családi állapotot és eddigi működést feltüntető hitelesített okmánymásokkal felszerelt kérvények folyó évi június hó 10-ig hitközségünk jegyzői hivatalába nyújtandók be. A választás előzetes személyes bemutatkozás alapján fog meg-ejteni, amire a jelölteket meg fogjuk hívni, a költségeket azonban csak a megválasztottnak térítjük meg. A megválasztandó hitoktató állását f. évi szeptember hó 1-én elfoglalni tartozik. Miskolczon, 1912. évi május hó 1-én.

Braver,
hitk. jegyző

Dr. Halmos,
hitk. elnök

Pályázat.

A mezőberényi izr. hitközség a megüresedett kántormet szői és paszkener-állásra pályázatot hirdet. Az állással egybekötött javadalmazás 1400 korona évi fizetés, fél sechita, szabadlakás és az itt szokásos mellékjövedelmek. Köteles lesz a megválaszoló az izr. népiskolában heti 2 órában az éneket tanítani, miert külön 100 korona díjazás kap. Pályázótól megkívánatik,

hogy 3 elismert rabbiól kabólosz és határával על וישט ויד birjon, hogy magyar honos, kellemes hanggal bíró, 35 évesnél nem idősebb jó előimádkozó és mohél legyen. Az állás f. évi augusztus hó 1-én töltendő be. A képesítést, életkort, családi állapotot és eddigi működést igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványok f. évi július hó 1-éig a hitközség elnökségéhez terjesztendő be. Próbá előimádkozásra csak a meghívottak bocsátanak és csak a megválasztottnak fognak az utiköltségek megtéríteni.

Mezőberény, 1912. május hó 12-én.

Pollák Jakab,
hitk. jegyző

Weiszbrunn Zsigmond,
hitk. elnök

Pályázat.

A hevesi congr. izr. hitközség egy azonnal elfoglalandó eljáró שמש-állásra ezennel pályázatot hirdet. Javadalmazás évi 800 korona és természetbeni lakás. Pályázótól megkívánatik a magyar nyelv tudása, továbbá, hogy עופת שוחט legyen. Kötelessége: a hitközségnél és a Chevra Kadisánál a sameszteendőket végezni, a pénzbeszédeket a hitközség és Chevra Kadisa részére eszközölni. Képesítést, kort, családtagok számát és eddigi működését igazoló okmányokkal felszerelt kérvények alulírt elnökséghez nyújtandók be. Az utiköltség csak a megválasztottnak térítetik meg.

Heves, 1912. május 12-én.

Schwartz Simon,
hitk. jegyző

Spitzer Vilmos,
hitk. elnök

Pályázat.

Az eperjesi congr. izr. hitközségnél megüresedett I. kántor-metszői állásra ezennel pályázat hirdettek. Oly 40 éven

aluli kitűnő erők pályázhatnak, kik קורא ומורה שוחט ובודק, kik képesítéssel, kellemes hanggal és szép előadási modorral bírnak. Javadalom: 2000 korona, azaz keüdezer korona évi fizetés, fél sechita, természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelmek.

Működési bizonyítványok és קבלות másolatokkal (ezek nem küldenek vissza) ellátott, magyar nyelven írt ajánlatok, melyekben a kor és a családtagok száma pontosan kitüntetendő, legkésőbb f. évi június hó 30-áig alulírt elnök címére küldendő. Próbaelőimádkozásra csak a meghívottak bocsátanak, de utiköltségre csak a megválasztott tarthat igényt.

Eperjes, 1912. május 17-én.

Fleischmann Mór,
hitk. jegyző

dr. Ferbstein Márk,
Sárosvármegye tisztii főorvosa,
hitk. elnök.

RASOL

kés nélkül borotvál

8 fillérért

1 kg. elég 30 borotválkozásra.

Ára helyben	2.40 K
Vidékre	3.— K
Bérmentve, utánvétellel	3.20 K

Kapható: drogériákban, illatszerekkereskedésekben és a készítőnél.

. KÉSZITI ÉS SZÉTKÜLDI: .

RASOL

VEGYIPAR VÁLLALAT

BUDAPEST, Eötvös-u. 33.

Telefon 109-53. Telefon 109-53.

EZRA FIUNEVELŐ INTÉZET

Szabadka, IV., Zombori-út 28.

Gondos, családias, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék szigoru betartásával. — Héber nyelvitanítás Berlitz-módszere szerint. — Biblia és talmud kurzusok. — Német, francia, angol, olasz nyelvből és zenéből intenzív tanítás.

Az Intézetről Dr. Singer Bernát szabadkai főrabbi ad felvilágosítást. Prospektussal Fürst Béla intézeti igazgató szivesen szolgál.

Alapítató 1879. **Steinmann Jakab, Vágújhely.** Alapítató 1879.

Könyvnyomda: Legújabb gépekkel berendezve. Gyors és pontos kiszolgálás, izléses kivitel.

Könyvkötészet: Legmodernebb felszerelés.

Könyvkereskedés: Bármely nyelven megjelenő könyvet eredeti árban szállítok.

Papirkereskedés: Minden-nemű és finomságú papiros, üzleti és másoló könyvek.

Művészi kivitelű képek, rámak, képes- és alkalmi levelezőlapok mérsékelt árban kaphatók.

➔ **Üzleti elve: Olcsó, de jó!** ➔

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

Mindennemű

KOSÁR-

KEFE- ÉS

SEPRŐÁRUK

a legjobb kivitelben és minőségben nagy választékban kaphatók.

Kitűnő minőségű székfonó nád.

JUTÁNYOS ÁRAK. PONTOS KISZOLGÁLÁS.

Magyarhoni Minta Seprő- és Kefegyár.

Budapest. VII., Óvoda-utca 49.

Nádszék fonás.

Nádszék fonás.

SÉRVKÖTŐK — HASKÖTŐK,

GUMMIHARISNYÁK, MŰLÁBAK, — MŰKEZEK,
BETEGÁPOLÁSI CZIKKEK.

GYÓGYVILLANY KÉSZÜLÉKEK, SZOBAŰRSZÉKEK,
legjobban legolcsóbban

szerezhetőek be

SZIKLA D.

orvos-sebészeti műszer és kötszer-gyárosnál

BUDAPEST, VIII., Rákóczi út 19.

Az Uránia színház mellett.

Tauszig és Strasser

vészöntézet, ruggyantabélyegző és villamos
erőre berendezett pecsétbélyeggyár

Budapest, VII., Wesselényi-utca 9. sz.

SZERKESZTŐSÉG ÉS

KIADÓHIVATAL:

VÁGÚJHELY.

Megjelenik havonta kétszer.

IZRÁEL

ELŐFIZETÉSI DIJ:

Egész évre . . . 12 kor.

Fél évre . . . 6 „

Egyes szám ára 50 fillér.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI LAP.

Szerkesztő:

FRIEDMANN ILLÉS.

Körkérdés

a magyar zsidóság felekezeti helyzete tárgyában.

Hogy alkalmat adjunk tisztelt olvasóinknak arra, hogy a megindult egyesítési akcióra vonatkozólag véleményüket elmondhassák, ami az ügynek mindenesetre csak előnyére válhatik, ime kérdésekre foglaltuk az ügy tárgyalásánál tekintetbe jövő momentumokat, és ezen kérdéseket ezennel tisztelt olvasóink elé terjesztjük azon kérésünkkel, hogy véleményüket velünk közölni szíveskedjenek.

Nem tűzünk ki pályadíjat, mert — egy bizonyos okon kívül — nem tartjuk szükségesnek.

Felekezetünk jövőjéről van szó.

Aki hivatva érzi magát arra, hogy a kérdéshez hozzájáruljon, az nem rekedtél díjazásra.

Hisszük, hogy a kérdés fontossága felülkerekedik a — nemtörődömségen és tisztelt olvasóink becses véleményük nyilvánításával hozzájárulnak a kérdés tisztázásához és ez által — remélhetőleg — pártjainknak mindnyájunk által szívünk mélyéből kívánt egyesüléséhez és felekezetünk belbékéjéhez.

I. Milyennek tartja a magyar zsidóság jelenlegi felekezeti helyzetét? Megfelelőnek tartja-e, vagy szükségesnek tartja a helyzet megváltoztatását? —

II. Javíthatónak tartja-e a helyzetet a jelenleg fennálló pártkeretek fenntartása mellett és — ha igen — mi módon? —

III. Szükségesnek tartja-e a pártok kibékülését és egyesülését? —

IV. Elérhetőnek véli-e az egyesülést a jelenlegi pártok valamelyikének álláspontján és melyik az? és hogyan gondolja az egyesülést? —

V. Ha a jelenlegi pártok álláspontjának egyikét sem tartja alkalmas alapnak az egye-

sülésre: mily alapon és mily módon gondolja az egyesülést elérhetőnek és a békét biztosíthatónak? —

A beérkező hozzászólásokat lehetőleg A-B-C sorrendben fogjuk közölni.

A szeminárium és az egyesítési akció.

III.

Midőn a Magyar Zsidó Szemle „A magyar zsidóság kibékülése” című cikkének méltatásába fogtunk, nem gondoltuk, hogy ez a méltatás olyan terjedelmes lesz. Azt hittük, hogy egy, maximum két cikkben végzhetünk vele. Csalódtunk. Ugy vagyunk ezzel a cikkel, mint sokszor az orvos, ki a beteg gyógykezelésébe fog azon hiszemben, hogy könnyebb természetű betegséggel van dolga és csak a kezelés alatt tapasztalja, hogy egy már elharapódzott betegséggel áll szemben, betegséggel, mely már-már gyökerében támadta meg a beteg életét, hogy csak hosszú és alapos kúra segíthet még, ha ugyan segíthet. A cikkkel való behatóbb foglalkozás mutatja csak a cikk felfogásának mélyeséges mély örvényét, hogy szinte a csodák legnagyobbikának kell tekintenünk azt, hogy a magyar neológ zsidóság ilyen vallási irányítás mellett még százszorta és ezerszerre nagyobb számban nem fordít hátra felekezetének, hogy egyáltalában még van neológ zsidóság. —

Ismerjük az antagonizmust, amellyel a túlhajtott világi szempontok képviselői a vallási szemponttal szemben és viszont egyes diktatori hajlamu papok a világi szempontok képviselőivel szemben viseltetnek. Tudjuk, hogy nem mindenki képes azon magasb nézőpontig felemelkedni, hogy a hitközségi és felekezeti életben a világi és vallási szempontok olyan viszonyban állanak egymással mint test és lélek: csak addig működhetnek, míg egységes harmóniában teljesítik